

A Mikvah is like a soft, wordless Chassidic melody,
going straight to the heart, bypassing the intellect.

–J. Tansky (Editor for "The Mosaic" magazine)

1. חלק ההלכה

A. רחיצה וטבילה במקוה בערב שבת

(1) מס' שבת (כה):

אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות.

(2) רמב"ם (הל' שבת, ל:ב)

איזהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בוא ונצא לקראת שבת המלך:

(3) טור, אורח חיים (רס:א)

מצוה על כל אדם שירחץ בע"ש לכבוד שבת ואם אי אפשר לרחוץ כל גופו ירחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין דאמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אלעאי ע"ש מביאין לו עריבה מלאה מים חמין ורוחץ בה פניו ידיו ורגליו ומתעטף בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות.

(4) שפת אמת על מס' שבת (כב.; ד"ה רחיצה)

רחיצת ידים ורגלים כו' ובתר הכי עובדא דר"י ב"א אמרו פניו ג"כ. ואפשר דהמצוה אינו אלא ברחיצת ידים ורגלים כדמצינו בכהן קידוש ידים ורגלים. ור"י ב"א ממדת חסידות ה' רוחץ אפי' פניו. אכן בטוש"ע (ר"ס) כ' נמי פניו [וכן ברמב"ם (ה"ש פ' ל') ובאו"ז (ה' ע"ש סי' ז') וכ"מ בראב"ן ע"ש (ד' קמ"ה) מ"ש בפ"י הגמ' דהכא].

(5) שלחן ערוך, אורח חיים (רס:א)

מצוה לרחוץ: הגה כל גופו ואם א"א לו ירחוץ (טור) פניו ידיו ורגליו בחמין בע"ש ומצוה לחוף הראש ולגלח הצפרנים בע"ש. הגה ואם היו שערות ראשו גדולות מצוה לגלחן (א"ז פ' אלו מגלחין) וכשנוטל צפרניו לא יטול אותן כסדרן ויתחיל בשמאל בקמיצה ובימין באצבע וסימן לזה דבהג"א בשמאלו ובדאג"ה בימין (אבודרהם וספר המוסר):

(6) אליה רבה (אורח חיים, רס:א)

כל גופו וכו'. משמע דכל גופו מצוה ביותר וכן משמע בטור...וצריך עיון דבשבת דף כ"ו אמר ר' נחמן אמר רב...מנהגו דר' יהודה בר אלעי ערב שבת מביאין לו ערבה מלאה חמין ורוחץ פניו וידיו ורגליו, עד כאן, ואיך לא היה מקיים ר' יהודה מצות כל גופו, שוב מצאתי בראב"ן סימן שמ"ג שכתב דר' יהודה בר אלעי כשלא היה מרחץ מיידי והוא דחוק...וכן במרדכי ואגודה פרק במה מדליקין לא כתבו דמצוה אלא בפניו ידיו ורגליו והך מצוה רצה לומר מצוה לשמוע דברי חכמים (ראב"ן) שם:

(7) מס' סנהדרין (כ.)

שקר החן - זה דורו של משה ויהושע, והבל היפי - זה דורו של חזקיה, יראת ה' היא תתהלל - זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי. אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה.

(8) עורך השלח, אורח חיים (רס:א)

ולכן נהגו רוב ישראל לילך למרחץ בערב שבת, מפני כבוד השבת. ויש נוהגים לטבול גם במקוה מפני קדושת שבת, ואשרי חלקם, דבזה ממשיכים עליהם שפע קדושה משבת קדש, וגם לובשין כתונת לבן לכבוד שבת.

(9) שלח ערוך, אורח חיים (תקנא:טז)

יש נוהגים שלא לרחוץ מראש חדש ויש שאין נמנעין אלא בשבת זו ויש מתענים מ"ז בתמוז עד ט"ב: הגה... ונוהגין שלא לרחוץ אפילו בצונן מראש חודש ואילך (תה"ד סי' ק"ו) ואפילו בערב שבת של חזון אסור לרחוץ כ"א ראשו ופניו ידיו ורגליו בצונן (מהרי"ל ותשובת מהרי"ל סי' ט"ו וב"י י"ז) ויש מקילין בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת:

(10) משנה ברורה, אורח חיים (סי' תקנא:צה)

ואפילו בע"ש של חזון אסור וכו' - היינו אפילו היה רגיל לרחוץ בכל ע"ש בחמין כל גופו אסור בע"ש של חזון לרחוץ כל גופו אפילו בצונן. ולענין טבילה הנוהג לטבול בכל ע"ש מותר ומי שמבטלה לפעמים מפני טרדת עסקיו או מפני הצנה אסור:

B. The general obligation of טבילה במקוה**(11) מס' ברכות (כב.)**

תניא והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע מכאן... בעלי קריין אסורים.

(12) (שם)

תניא רבי יהודה בן בתירא היה אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן בתירא אמר ליה בני פתח פיך ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומאה שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינו מקבלין טומאה.

(13) ירושלמי ברכות (כו:/הלכה ג:ד)

ר' חנינא הוה עבר על תרעי דימוסין בקריצתא ואמר מה טובלי שחרית עושין פה ייזלון ויתנון בההיא דצפרא הוה אמר מאן דאית ליה עבידא ייזול ועבד.

(14) מס' ברכות (כב.)

אמר רבי ינאי שמעתי שמקילין בה ושמעתי שמחמירין בה וכל המחמיר בה על עצמו מאריכין לו ימיו ושנותיו.

(15) רמב"ם הל' תפילה (ד:ד-ה)

(ד) כל הטמאין רוחצין ידיהן בלבד כטהורין, ומתפללים אע"פ שאפשר להם לטבול ולעלות מטומאתן אין הטבילה מעכבת. וכבר בארנו שעזרא תיקן שלא יקרא בעל קרי בלבד בדברי תורה עד שיטבול ובית דין שעמדו אחר כן התקינו אף לתפלה שלא יתפלל בעל קרי בלבד עד שיטבול ולא מפני טומאה וטהרה נגעו בה אלא כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויים אצל נשותיהן כתרנגולים ומפני זה תקנו טבילה לבעל קרי לבדו והוציאווה מכלל הטמאין:

(ה) לפיכך היו אומרין בזמן תקנה זו שאפילו זב שראה קרי ונדה שפלטה שכבת זרע ומשמשת שראתה דם נדה צריכין טבילה לקריאת שמע וכן לתפלה מפני הקרי אף על פי שהם טמאין וכן הדין נותן שאין טבילה זו מפני טהרה אלא מפני הגזירה שלא יהיו מצויין אצל נשותיהן תמיד וכבר בטלה גם תקנה זו של תפלה לפי שלא פשטה בכל ישראל ולא היה כח בציבור לעמוד בה:

(16) רבינו יונה, מס' ברכות (דף יג: בדפי הר"ף, ד"ה כי אתא)

כי אתא זעירי אמר בטלוח לטבילותא וא"ת והא אמרינן (כב:) דעזרא תקן טבילה לבעלי קריין והאיך היו יכולין לבטל תקנת עזרא. ואית דאמר מפני שראו שלא היו יכולין הציבור לעמוד בה והנכון יותר שלא פשטה זאת התקנה בכל ישראל ותקנה שלא פשטה בכל ישראל יכולין לבטלה וכתב רבינו האי גאון ז"ל דלא אמרינן בטלוח לטבילותא אלא לגבי ק"ש אבל תפילה אין מתפללין עד שירחצו ואפשר היה לומר שכוונתו לומר שירחצו בארבעים סאה אבל הר"ף ז"ל כתב ולא טבילה דוקה אלא רחיצה בתשעה קבין ורחיצת ט' קבין צריך להטילם עליו בכלי שיוכל להריקה ממנו בלא שום הפסקה וכן מוכיח במשניות של טהרות וזה שכתוב הגאון ז"ל דאין מתפללין עד שירחצו ואינו נראה למורי הרב נר"ו ואם אין לא מים או אפילו אם יש לו מים ואינו טובה או אינו דוחץ אפ"ה אינו מפסיד התפלה מפני זה דודאי אע"פ שהתפלה יותר מקובלת עם הטבילה לדברי הכל אין לו להפסיד מפני זה תפלתו. וכ"כ הר"מ ובכל ראשי ישיבות שבבבל תמהו עליו למה היה מיקל כ"כ בענין טבילות בעל קרי והוא ז"ל השיב להם שמימיו לא בטל אותה אפ" שעה אחת אלא שלא היה יכול לכתוב בחיבורו כ"א היוצא מן הדין ע"פ ההלכה.

(17) רמב"ם הל' תפילה (ד:ו)

(ו) מנהג פשוט בשנער ובספרד שאין בעל קרי מתפלל עד שרוחץ כל בשרו במים משום הכון לקראת אלהיך ישראל במה דברים אמורים בבריא או בחולה שבעל אבל חולה שראה קרי לאונסו פטור מן הרחיצה ואין בזה מנהג וכן זב שראה קרי ונדה שפלטו שכבת זרע אין בהן מנהג אלא מקנחין עצמן ורוחצין ידיהן ומתפללין:

(18) שלחו ערוך, אורח חיים (פח:א)

כל הטמאים קורין בתורה וקורין ק"ש ומתפללין חוץ מבעל קרי שהוציאו עזרא מכל הטמאים ואסרו בין בד"ת בין בק"ש ותפלה עד שיטבול כדי שלא יהיו ת"ח מצויין אצל נשותיהן כתרנגולין ואח"כ בטלוח אותה תקנה והעמידו הדבר על הדין שאף בעל קרי מותר בד"ת ובקריאת שמע ובתפלה בלא טבילה ובלא רחיצה דתשעה קבין וכן פשט המנהג:

(19) משנה ברורה, אורח חיים (פח:ב)

(ב) ואח"כ בטלו - ומ"מ מי שירצה לנהוג ולטבול תע"ב ודוקא אם עי"ז לא יעבור זמן ק"ש ותפלה ואפשר דאפילו אם עי"ז יתבטל מתפלה בצבור ג"כ אין נכון להחמיר בזה:

II. חלק המחשבה**C. מקוה: the return to nothingness****(20) ספר החינוך (מצוה קע"ג)**

ובטעם המים שיטהרו כל טמא, אחשוב על צד הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה, [כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם], וכמו שכתוב [בראשית א', ב'] ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעולותיו לטוב, ויכשיר מעשיו, וידקדק בדרכי השם ברוך הוא:

(21) ליקוטי הלכות (הל' מקואות, א:א)

(א) וְזֶה בְּחִינַת מְקוֹה שְׂמִטְהָרַת מְכַל הַטְּמָאוֹת, כִּי כָל מִינֵי טְמָאוֹת...עַל יְדֵי חֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, שְׁעַל יְדֵי זֶה הַמְּשִׁיךְ הַטְּמָאָה בְּעוֹלָם. וְעַקֵּר הַחֲטָא הִיָּה מֵהַמְּשִׁיךְ בְּחִינַת חֲנוּה - מְלָכוּת לְעַצְמוֹ וְלֹא קְשָׁרָה לֵה' יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר אֲנִי אֶמְלֹךְ, כִּי זֶה הִיָּה עַקֵּר עֲצַת הַנְּחֹשׁ, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב, "וְהִיָּתָם כְּאַלְקִים וְכוּ", דְּהִיָּנוּ שֶׁהִסִּית אֹתָהּ שְׁאֵם יֹאכְלוּ מֵעַץ הַדְּעַת יְהִיּוּ כְּאַלְקִים, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י, בּוֹרְאֵי עוֹלְמוֹת כְּמוֹתוֹ. וְזֶה בְּחִינַת אֲנִי אֶמְלֹךְ, כִּי הֵם שְׁמַעוּ לְעַצְתוֹ הָרָעָה כְּדֵי שְׂיֻכְלוּ לְהִיּוֹת כְּאַלְקִים, דְּהִיָּנוּ שֶׁהֵם בְּעַצְמָם יֻכְלוּ לְבְרֹא עוֹלְמוֹת וְלְמַלְךְ וְלְשַׁלֵּט בְּחִינַת אֲנִי אֶמְלֹךְ, כִּי אֲלֻקִּים הוּא לְשׁוֹן שְׂרָרָה וּמְלָכוּת כְּיָדוּעַ...עַל כֵּן אֵי אֶפְשֶׁר לְהִטְהָר מִן הַטְּמָאָה אֲלֵא עַל יְדֵי מִימֵי הַמְּקוֹה...וּבְזֶה שְׁנִכְנַס הָאָדָם לְתוֹךְ הַמְּקוֹה וְנִתְעַלַּם וְנִתְכַסָּה בֵּה, בְּזֶה הוּא מְבַטֵּל עַצְמוֹ בְּבְחִינַת מ"ה, בְּבְחִינַת אֵין, כְּאִלוֹ אֵינִי בְּעוֹלָם כֻּלָּל...כִּי הַמִּים קִדְּמוּ לְעוֹלָם וְהִתְחַלַּת סֵדֶר הַבְּרִיאָה הִיָּה מֵהַמִּים...וְעַל כֵּן עַל יְדֵי זֶה עוֹלִין מִטְּמָאָה לְטָהָרָה וְכַנ"ל:

¹ Rav Aryeh Kaplan (*Waters of Eden*, pg. 322) pointed out that, etymologically speaking, the words "מים" and "מה" share the same root.

(22) מס' חולין (פט.)

רבי יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה.

(23) שם משמאל (שבת תרע"ב)

כ"ק אבי אדומ"ר זצללה"ה פירש כי גבולות חלק הקב"ה בעולמו, ברואים שבים כיון שהם עולים ליבשה מיד מתים, וכן ברואים שביבשה אינם יכולין לחיות במים.² וע"כ הטובל במים הרי הוא כאילו איבד החיות שהיתה לו מכבר, ומתחיל לחיות חיים חדשים, ע"כ נטהר, כי איננו אותו האיש עם החיות שמכבר שנטמא, וכ"כ גבולות חלק הקב"ה בעולמו, עליונים למעלה ותחתונים למטה, ולפי זה השב בתשובה שנדבק בהש"י למעלה, הרי נפרד מהחיות שהיתה לו מכבר, ושואב חיים חדשים, ע"כ נטהר מעוונותיו הקודמים, עכ"ד:

(24) מס' עירובין (ד')

כתיב ורחץ את כל בשרו במים... כל בשרו, מים שכל גופו עולה בהן. וכמה הן? אמה על אמה ברום ג' אמות ושיערו חכמים מי מקוה מ' סאה.

(25) שו"ת חתם סופר י"ד ס' קט

עיין תשו' ריב"ש על משנה זו בסימן רצ"ב רצ"ג רצ"ד רצ"ה... מקואות אלו יש בכל א' מהם עומק חללו כדי לקבל מ' סאה אלא שאין בתוכו אלא כ' סאה מים וכשירד הטובל לתוכו מתמלא' הבור על כל גדותיו כי אדם בינוני ארכו ג' אמות כעומק המקוה ורוחב גבו קרוב לאמה כרוחב המקוה וצ"ל עביו של אדם הוא בקירוב חצי אמה דהוה ל' האדם אמה על חצי אמה בגובה ג' אמות דה"ל ח"ש = חצי שיעור = מקוה ומש"א חכ"ל ושיערו חכמים מ' סאה שהוא מים שכל גופו עולה בהם ר"ל [כל גופו בטל בהם חד בתרי] כמו תרומה עולה עולה דר"ל בטל ה"נ מים שכל גופו בטל בהם כי האדם מחזיק כ' סאה ומקוה צריך להיות מ' סאה פעמיים כשיעור האדם.

(26) ערוך השלחן (הל' תערובות, סי' קט)

כבר נתבאר בסי' צ"ח סעיף כ"ו דיבש ביבש מן התורה בטל ברוב ולא בעינן פי שנים בהתיר אלא אם רק ההתיר רבה יותר מעט בטל האיסור בו ואין חילוק מן התורה בין במין במינו לשאינו מינו ויש חילוקין בזה ע"ש. וגם לח בלח מין במינו מן התורה בטל ברוב ולפי פשטות הש"ס דמנחות [כב:]: ילפינן זה מדם הפר והשעיר דאין מבטלין זא"ז מפני שעולין למזבח הא בלא"ה כיון שהן מין במינו בטל דם השעיר המועט בדם הפר המורבה וכ"כ בסמ"ג לאוין קל"ח וכ"כ הרשב"א בתה"ב ע"ש בסעיף כ"ח.³

(27) בראשית (לב:)

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן והנה ועתה הייתי לשגי מחנות:

(28) דברים (ו:ה)

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

(29) משנה מס' ברכות (ט:ה)

חייב אדם לברך על הרעה קשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך, בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. ובכל נפשך, אפלו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאדך, בכל ממונך. דבר אחר בכל מאדך, בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד.

² Amidst a discussion about how to check if a person buried under a pile of rubble is still alive, the gemara in Yoma (85a) points out that לענין פקוה נפש... מודי דעיקר חיותא באפיה, regarding a threat to life, the main vitality is in the breath, as the pasuk says כל אשר נשמת רוח חיים באפיו.

³ Phonetically speaking, the word רחץ is related to רעץ which means to break, smash or overthrow, connoting the complete ביטול of the human being when washing in water. [See the commentary of Rabbi S.R. Hirsch (Shemos, 30:18-20)].

(30) מהר"ש "השר שלום" מבעלזא (ואתחנן, דף מ"ב)

ואהבת את ה' אלקיך וגו' ובכל נפשך. הנה ידוע אשר נפ"ש הוא טו"ב בא"ת ב"ש וממילא דמלת "נפשך" הוא "טובל" בא"ת ב"ש, ורומז דהאיך יכול האדם לקיים ובכל נפשך הוא אם טובל א"ע אז יכול לאהוב את השם בכל נפשו, ע"כ זה הת"ח שאינו נזהר במקוה אין לו נפ"ש טו"ב.

(31) רמ"ע מפאנו, מאמר תיקוני תשובה (פרק כב)

וצריך לעשות טבילה...ויכוין כי מקוה בגי' כעס שהוא תקונו לבטל הכעס ממנו אם לא יקלקל בבחירתו ויועיל הרבה ולפי שאין הכעס אלא מצד הגאוה שהיא קשה ממנו שהכעס כעובד אל נכר והגאוה הוא עצמו אל נכר כדברי חכמים.

(32) זוהר הקדוש (חלק א', כז:)

כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה.⁴

D. Water: the elemental force of change**(33) Rav Shimshon Rephael Hirsch (Bereishis 1:9)**

All formation of matter occurs in fluid conditions, production and reproduction, all molding to shape and form struggles to firmness dryness and rigidity; matter germinates in fluid, yet attains form and shape in solid.

(33) בראשית (מט:ג-ד)

ראובן בכרי אתה פחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז: פחז כמים אל תותר פי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עליה:

(34) העמק דבר (שם)

פחז כמים אל תותר. דמים הנשפכין פוחזים לצאת יותר משארי משקאות כדאי' בסוכה דמ"ז ב' דנקב של יין הי' רחב משל מים כדי שיהיו שניהם כלין בב"א. עוד יש בין מים ליין או שארי משקאות. שאם מהפכין הכלי על פיה באיזה משך אזי יצאו המים עד תומו משא"כ שאר מיני משקין נשאר מעט בדופני הכלי.

(35) ליקוטי הלכות (הל' הכשר כלים, ד:ב)

יב) וזה בחינת טבילת מקוה, שעל - ידי זה כל הטמאים יוצאין מטמאה לטהרה, כי כל הטמאות שהם בחינת עברות, שעל ידם שורה רוח הטמאה, חס ושלום...ונתעלם הפעל בהלכ בבחינת הסתרה ואזי שורה עליו בחינת רוח הטמאה...שזה החיות הוא בחינת מיתה, בחינת רשעים בחינתם קרויים מתים. ועל - כן התקון על - ידי טבילת מקוה מים, כי מאחר שנגטמא ונסתלק החיות מהפעל ונסתר ונתעלם בהלכ כנ"ל, הוא צריך לחזור ולעלות לתחלת השרש, לבחינת הפח, לבחינת הרוח דלעלא לחזור ולפתח שם הפתח דקדשה...לחזור ולהוציא מחדש מפח אל הפעל, שזהו בחינת תשובה שהוא בחינת פתח חרטה שצריך לחזור לשרשו...ועל כן הוא מרחף על פני המים, כי מים הוא בבחינת פח נגד כלל הבריאה, כי גם בהבריאה בעצמה יש בחינת פח ופעל כנ"ל. ומים הם בבחינת פח נגד כלל הבריאה, כי מתחלה היה העולם מים במים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, ואז היה כל העולם וכל אשר בו בכח בתוף המים, ...שמשם כל הטהרות והקדשות, כי עקר הטהרה והקדשה נמשכת על - ידי בחינת מוציא מפח אל הפעל דקדשה כנ"ל...כי זה עקר תקון התיבבה כנ"ל:

E. Rebirth, Conversion & the מ' אות**(36) ראשית חכמה (שער האהבה, פרק יא)**

ונכון גם כן להרהר תשובה שהתשובה היא בסוד המקוה וכן הנשמה נפשעת משם, ובהיות האדם חוטא התשובה היא מסתלקת וכן הנשמה מסתלקת מעל האדם והוא רחוק מהדבקות ועל ידי כניסת האדם במקוה שהיא מרובעת אימא דרביעא על בנין...גם האדם בהכנסו אל המקוה הוא כדי להכלל ולחזור הנשמה הפגומה והאיברים הפגומים ממקום שיצאו ושם מתעלמים כעובר המתעלם בבטן אמו שאין עין החיצונית שולט בו והוא שמור מכל פגע ומקרה כדפי' ז"ל (איוב כט, ב) כימי אלוה ישמרני על הוולד שהוא בבטן אמו, וביציאת האדם מהמקוה הרי נתקנו איבריו

⁴ I put this in here to shed light onto that which is written in R' Aaron Levine's, ('סימן כט').

ונשמתו והרי הוא חדש ואין לחיצונים חלק בו, וירגיש האדם בעצמו רוח חדשה מניצוץ הנשמה שחזרה אליו, וראוי הוא שקודם שיכנס במקוה שיהרהר תשובה מעונותיו ואם אפשר גם כן שיתודה באופן שלא ישאר לחיצוני חלק בנשמה:

(37) ספר הבהיר #פה (המיוחס לר' נחוניא בן הקנה ז"ל)

פה. ומאי מ"ם, אל תקרי מ"ם אלא מים מה המים הללו לחים אף הבטן לח לעולם, ולמה מ"ם פחותה כלולה מזכר ונקבה וסתומה זכר, ללמדך שעיקר המ"ם הוא זכר, והוסיפה פתוחה לשם נקבה, ומה הזכר הזה אינו מוליד (בפתיחה) אף מ"ם סתומה אינה מולדת (אלא בפתוחה), ומה הנקבה מולידה בפתוחה אף מ"ם סתומה ופתוחה.

(38) R' Aryeh Kaplan (Waters of Eden, pgs. 378-381; 382-383)

It is interesting to note that the concept of forty occurs a great many times in the Torah. The Flood of Noah lasted forty days, Moses was on Mount Sinai for "forty days and forty nights" when he received the Torah, and the Israelites similarly spent forty years in the desert...Why is the number forty so important? Why do come across this number as a duration of time so often in the Torah?...Our sages teach us that these forty days represent the time that an embryo takes to attain human form. From a standpoint of Jewish Law, an embryo does not have any status as a human being until forty days after conception. [40 = בגימטריא "ולד" וכן "דהמ"י-י וכן "ולד" בגימטריא = 40] This concept is also sound from a scientific viewpoint, since it is well known that the human embryo begins to assume recognizable human form around the fortieth day after conception...We see that the number forty represents the process of birth...This also explains the forty *Sa'ah* of water that the *Mikvah* must contain. The *Mikvah* also represents the womb, and therefore, these forty *Sa'ah* parallel the forty days during which the embryo is formed.

The letter *Mem* has a most interesting property. *Aleph*, the first letter of the alphabet, represents the beginning. *Tav*, the last letter, represents the end. *Mem* is the letter that represents transition. We see this most clearly in the word *Emes* (אמת) itself. The first two letters, *Aleph Mem* (אמ), spell out *Em*, the Hebrew word for mother. This is the beginning of man. The last two letters, *Mem Tav* (מת) spell out *Mes*— the Hebrew word for death— the end of man. Most important here, *Mem* represents the concept of transition and change. *Aleph* is the past, and *Tav* the future, so *Mem* represents the transition from past to future. As such, it is the instant that we call the present.

The past is history and cannot be changed. We have no way of even touching the future. Therefore, the arena of action, where all change takes place, is the present. Symbolic of water, the essence of change as well as the number forty, the essence of birth, the letter *Mem* also represents the present – the transition between past and future – which is the arena of all change. On a deeper level, the transition from past to future also represents an aspect of birth. Indeed, one word for "future" in Hebrew is *HaNolad*, which literally means, "that which is being born." The womb in which the future is born is the present. This is the letter *Mem*. Thus, when a person enters the *Mikvah*, he is actually entering the concept of the ultimate present. Past and future cease to exist for him. What he was in the past no longer counts. Even the forty days of formation are no longer an expanse of time, but a volume of water – forty *Sa'ah*. Then, when he emerges from the *Mikvah*, he reenters the stream of time as if he were a new being.

(39) מס' אוהלות (ז:ד-ה)

(ד) האשה שהיא מקשה לילד והוציאוה מבית לבית, הראשון טמא בספק, והשני בודאי. אמר רבי יהודה, אימתי, בזמן שהיא נטלת בגופים. אבל אם היתה מהלכת, הראשון טהור, שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך. אין לנפלים פתיחת הקבר, עד שיעגילו ראש כפיקה:

(ה) יצא הראשון מת והשני חי, טהור. הראשון חי והשני מת, טמא. רבי מאיר אומר, בשפיר אחד, טמא. בשני שפירים, טהור:

(40) בראשית (יח:א-ד)

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כַּחַם הַיּוֹם: וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מְצִאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבֹדְךָ: יִקַּח נָא מֵעַט מֵיָם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעַץ:

(41) זוהר הקדוש (חלק א', קב):

תא חזי אילנא נטע אברהם... ובההוא אילנא הוה ידע מאן דאתאחיד ביה בקב"ה ומאן דאתאחיד בע"ז, מאן דאתאחיד בקב"ה, אילנא הוה פריש ענפוי וחפי על רישיה ועביד עליה צלא יאה, ומאן דאתאחיד בסטרא דע"ז, ההוא אילנא הוה אסתלק וענפוי הוה סליקין לעילא... ומעיינא דמייא הוה תחות ההוא אילנא, ומאן דצריך טבילה מיד מיין סלקין לגביה, ואילנא אסתלקין ענפוי, כדין ידע אברהם דאיהו מסאבא ובעי טבילה מיד.

(42) רמב"ם הל' איסורי ביאה (יג:א-ב)

בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית: במילה וטבילה וקרבתן... וטבילה היתה במדבר קודם מתן תורה שנאמר וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם.

(43) שמות (כט:א-ד)

וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי... וְאֵת אֶהֱרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּקְרִיב אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצָתָ אֹתָם בַּמַּיִם:

(44) מס' יבמות (מז-מז:ז)

תנו רבנן גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפין ויסורין באין עליהם אם אומר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו מיד ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני ומודיעין אותו עונשן של מצות אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת אי אתה ענוש סקילה ועכשיו אכלת חלב ענוש כרת חללת שבת ענוש סקילה וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו מתן שכרן אומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו. קיבל מלין אותו מיד נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה חוזרים ומלין אותו שניה נתרפא מטבילין אותו מיד ושני ת"ח עומדים על גביו ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות טבל ועלה הרי הוא בישראל לכל דבריו.

(45) Shiurei HaRav (Pg. 110, Ft. Note #3)

In the conversion process (gerut) both aspects of k'dusha, the social and the individual, are acquired. Circumcision, a sign of identity with the group, attaches one to the group. A share of k'dusha may be drawn from the community, and the Patriarchs become the convert's forefathers. *Immersion, however, symbolizes a momentary withdrawal from the community for a direct, individual, confrontation with G-d for the receiving of the individual k'dusha.*

(46) ש"ע י"ד (רסח:יב)

כשיבא הגר להתגייר וכו'... וטבל בפני ג' הדיוטות ה"ז גר... (ישראל מומר שעשה תשובה א"צ לטבול רק מדרבנן יש לו לטבול ולקבלו עליו דברי חבירות בפני ג') (נ"י פ' החולץ):

(47) הררי קדם (חלק א', סי' מ) - במנהג טבילה בערב יום הכיפורים

כתב בדרכי משה (ס' תר"ו, ג) "דיש אומרים טעם טבילה זו (של יוה"כ) לאו משום קרי, אלא משום דהוי כגר המתגייר דצריך טבילה".

ונראה לבאר בזה ע"פ מש"כ הרמב"ם בפרק ב' הל' ד' מהל' תשובה, "מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד וכו' ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו, ומשנה שנמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה", הנה מבואר בדברי הרמב"ם, דזהו יסוד ענין הגירות שבתשובה, דהא קי"ל דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, וע"כ בעל תשובה חשוב כגר, וממילא אינו אותו האיש שעשה החטא כלל, וזהו שורש המנהג של טבילה בערב יוה"כ.

והנה יעוין בשו"ע או"ח בהל' נשיאת כפים (ס' קכ"ח, לה), שנחלקו המחבר והרמ"א בדין כהן שהרג את הנפש דקיי"ל דפסול לנשיאת כפים אפילו בשוגג מדכתיב "ידיכם דמים מלאו", האם תשובה מהניא שיוכל לישא כפיו. ודעת המחבר שם דלא מהניא, אבל הרמ"א כתב "וי"א דאם עשה תשובה נושא כפיו".

ונראה הביאור ע"פ הנ"ל, דהדיעה האוסרת הוא משום דהא דאינו נושא את כפיו אינו משום החטא של רציחה, אלא זהו פסול הגוף כי ידיכם דמים מלאו, [וכן נחלקו שם להלן (ס' ל"ז) המחבר והרמ"א בעובד ע"ז אם מהניא תשובה, והתפ נמי זהו פסול הגוף דהוי ככלים שנשתמשו בהם לע"ז]. אולם דעת המתירין נראה ע"פ הרמב"ם הנ"ל, דהוא משום דחשיב כאדם אחר ואינו אותו האיש כלל ופנים חדשות בוא לכאן, והרמ"א אזיל לשיטתיה בד"מ, דבע"ת הוא כגר שנתגייר וכקטן שנולד דמי. בבראשית רבה (ג, י) איתא ויהי בערב ויהי בקר יום אחד ואיזה זה יום הכיפורים. והביאור י"ל דחשיב כברייה חדשה אחר שעשה תשובה ביוה"כ.

(48) שיח שרפי קודש מובא בספר ליקוטי שי (חלק א', דף ט')

הטעם שמובא בספרים כי עש"ק זמן תשובה, לפי שהחטא הנמצא באדם הוא חלק גוי...וא"כ יהי' אסור לשבות בשבת מטעם בן נח ששבת, לזאת צריך להשיב מקודם להסיר ממנו חלק גוי ודפח"ח.

F. Waters of Gan Eden

(49) בראשית (ג:כד)

ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הפרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים:

(50) בראשית (ב:ט-טו)

ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר: ויצמח ה' אלקים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים: שם האחד פישון הוא הסבב את כל ארץ החוילה אשר שם הזָהָב: וזהב הארץ הוא טוב שם הבדלח ואבן השהם: ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש: ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההלך קדמת אשור ונהר הרביעי הוא פרת: ויקח ה' אלקים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה:

(51) פרקי דרבי אליעזר (פרק כ')

באחד בשבת נכנס אדם במימי גיחון העליון עד שהמים הגיעו עד צוארו והיה מתענה שבע שבתות ימים עד שנעשה גופו כמין ירוקה ואמר אדם לפני הקב"ה רבון כל העולמים העבר נא חטאתי מעלי וקבל את תשובתי וילמדו כל הדורות שיש תשובה מה עשה הקב"ה פשט את יד מינו וקבל את תשובתו והעביר את חטאתו מעליו.

(52) מס' בכורות (נה).

אמר רב יהודה אמר רב הנודר ממימי פרת אסור בכל מימות שבעולם. היכי דמי? אילימא דאמר לא שתינא ממימי דפרת, מי פרת הוא דלא שתינא, הא מנהרא אחרינא שתינא?! אלא דאמר לא שתינא ממים דאתו מפרת, דאמר רב יהודה אמר רב כל הנהרות למטה משלש נהרות.⁵

(53) ישעיהו (יא:ט)

לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים:

G. Water: G-d's Domain & שמות שמות

(54) בראשית (ב:ט-כ)

ויצר ה' אלקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו: ויקרא האדם לשמות לכל בהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה ולאדם לא מצא עזר כנגדו:

⁵ For a beautiful expansion on this idea see (בראשית, ב:): attached to the back of this packet.

(55) ספר יונה ב:א

וַיִּמַן ה' דָּג גָּדוֹל לְבַלְעַ אֶת יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת:⁶

(56) פרק שירה (פרק ד')

דגים אומרים: קול ה' על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים.

(57) חזקוני (שם)

ויבא אל האדם - דגים לא הביא כי בתוך המים הם ואינם יוצאים ואם יוצאים מתים ואין לו רדיה עליהם וגם בהמות לא הביא לפי שהיו מצויות אצלו ורגיל במ ומכירם ולא היה צריך להביאם לו.

(59) אמת ליעקב (שם)

ועיין ריש פ"ב דחולין [דף כ"ז ע"ב] ופירש"י [שם] וז"ל: ה"ק ויצר מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא לו [ולא איצירה קאי] עכ"ל. ושמעתי מפי דודי ר' גרשון במד"ס ז"ל שפירש המקרא באופן זה, דבשלמא הבייתיות היה יכול לקרות להן שמות, אבל חיות הבר ואת כל עוף השמים שלא ראם מעולם איך ידע לכנותם, ולפיכך יצר אותם מן האדמה והביא את היצירה הזאת— פסל דומם שאין בו חיות— אל האדם לראות מה יקראנו האדם, וכל אשר יקרא האדם את הפסל לזה יקרא כן בעל הנפש החיה, ודפח"ח.

(60) בעל הטורים (ויקרא יא:ח)

לא הזכיר בדגים שמות, לפי שמכסים מבני אדם אין להם שמות.

(61) באר אברהם (תהלים צה:ה)

אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו. הזכיר אצל הים עשיה ואצל יבשה יצירה. ידוע כי הכל לכבדו ברא ויצר גס עשהו. בריאה הוא עצם הנברא, ויצירה היא צורתו ומדתו, ועשיה היא תקונו. וכל מה שברא ביבשה נאמר אשר ברא אלהים לעשות, רצונו שעזב העשיה ביד אדם כשרז"ל אעשה לו עזר כנגדו, חטה חטים הוא כוסס, פשתים פשתים הוא לובש ואצל חטים חשבו רז"ל י"א מלאכות שיגע אדה"ר עד שטעם טעם פת ושבע מלאכות עשה על שלבש פשתן. אבל מה שנברא ביס נגמר גם תיקונו ואין חסר רק אסיפה שנאמר אם דגי הים יאסף להם. לכן לא נתחלק הים בין שבעים אומות כמו שנחלקו הארץ מפני שאינה צריכה לתיקון בני אדם. ודא אשר לו הים שלא נתנה לבני אדם, כי בארץ נאמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם.

(62) Rav Shimshon Rephael Hirsch (Shemos 29:4)

The state of immersion in water was the original condition of the earthly world...Water, as opposed to dry land, is that part of Earth on which the human realm has not established itself. Hence, טומאה does not reach the realm of water and aquatic creatures of materials. — כל שבים טהור — i.e. vessels made from aquatic creatures or materials cannot become טמא (Kelim 17:13). Only as אוכלין are fish מקבל (see Uktzin 3:8). Thus, immersion in water symbolizes complete departure from the human realm, the realm subject to טומאה, and restoration to the original condition. טהרה removes man from his past connections and opens up for his future a new life of טהרה.⁷

(63) יחזקאל כט:ג

דָּבַר וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' הֲנִי עֹלֶיךָ פְּרָעָה מְלֶךְ מִצְרַיִם הַתְּנִיחַ הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יְאֲרֵי אֲשֶׁר אָמַר לִי יְאֲרֵי וְאֲנִי עֲשִׂיתִנִּי:

(67) תהלים (צה:ה)

אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עֹשֶׂהוּ וַיִּבְּשֶׁת יְדָיו יָצְרוּ:

⁶ Rav Ya'akov Weinberg Zt"l pointed out that the root word דג is mentioned 42 times in Tanach (and never a specific type of fish). [Regarding the Taninim Hagedolim in Bereishit 1:21, see Rashi].

⁷ The Beis Halevi has a related discussion. See (פרשת נח) attached.

(69) רמבם הל' מקואות (יא:יב)

דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואע"פ שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גוליתכם אטהר אתכם השם ברחמי הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמן.

(70) Rabbi Eitan Feiner Shlit"a (Aquatic Perfection)

Perhaps we could further note that the gematria of "מים" is 90, the mispar katan being 9.⁸ "9" is the only digit in our numerical system that when multiplied by any other single digit yields a resulting number whose digits will always total 9. No matter how much we might attempt to alter the nature of G-d's water, it will nevertheless forever remain essentially the same.

H. The "עבודה" of שבת בערב שבת**(71) פאת השולחן (לר' שמעון משאקלוב)**

טבילת בע"ש היה מזהיר [הגר"א] מאוד לטבול.

(72) אמרי פנחס (קראיץ) שער השבת #ט"ו

החמיר בטבילת ערב שבת קודש כמעט במסירות נפש. והוא [מוהר"ר רפאל ז"ל] בעצמו היה מקיים אפילו בזקנתו שלא היה יכול להלוך ברגליו היו נושאים אותו לטבול במקוה חמה.

(73) זוהר הקדוש (חלק ב', ד.)

כד עיל שבתא, אצטריכו אינון עמא קדישא לאסחאה גרמייהו (לרחוץ עצמם) ממשווא דחול, מאי טעמא, בגין (כיון) דבחול רוחא אחרא אזלא ושטיא ושרא על עמא, וכד בעי בר נש (לצאת) לנפקא מן ההוא רוחא, ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עלאה, בעי לאסחאה גרמיה, למשרי עליה ההוא רוחא עלאה קדישא.

(74) רמח"ל קיצור הכוונות

הנה בערב שבת אחר חצות תכין עצמך לשבת ותלך לטבול לטהר מהזוהמא של ששת ימי החול...וטבול שם ונטהר מכל פגמים. ויטבול כפי חפצו...בתחילה לטהר עצמו מזוהמא של עוונות...וטבילה אחרונה לקבל קדושת שבת.

(75) של"ה הקדוש שער האותיות (טהרה, יא)

לא באתי רק להודיע גודל מעלת המקוה, אשרי מי שמרגיל בטהרה זו תמיד, ויועיל לכל הטומאות וגם לטומאת העבירות, ויבא לידי טהרה דהיינו טהרת הלב, כמו שנאמר (תהלים נא, יב), לב טהור ברא לי אלהים, לב טהור ברא דאשי תיבות 'טבל'. ומטהרת הרהור לב נמשך טהרת המחשבה שהיא במוח שיהיה לו מחשבה טהורה, ושוריינא דעינא בלבא תליא (ע"ז כח, ב), ויהיה טהור עינים מראות ברע, ואחר כך נמשך טהרת כל הגוף רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו שהם נגד תרי"ג מצות.

(76) יסוד ושרש העבודה (שער העליון, פרק א')

⁸ The Maharal (*Chiddushei Aggados*, vol. 2, p. 107) notes that the *קב"ה* punishes the wicked specifically through water (the flood, the Reed Sea, etc.) Remarkably, Hashem uses "מים" (*gematria*= 90) to demonstrate to that He is the "מלך" (*gematria*= 90) of the world.

לטבול בערב שבת קודש שלא יכנס בקודש וטומאתו עליו טומאת הגוף ח"ו, אלא אף מי שעומד בחזקת טהרה מצוה גדולה לטבול בעש"ק, כי הטבילה בעש"ק מועיל לקבל מנשמה יתירה בשבת, ובלתי טהרת המקוה בוודאי לא ישיגנה, ועיין בזה"ק.

(77) רבינו בחיי (במדבר יט:טז)

מן הידוע כי הטומאה מתפשטת עד שש מעלות ולא יותר, ואלו הן שש מעלות הטומאה, אבי אבות, שני לו אב הטומאה, שלישי לו ראשון לטומאה, רביעי לו שני בחולין, חמישי לו שלישי בתרומה, ששי לו רביעי בקדש, לא מצינו טומאה עולה למעלה משה כי הטהרה דבקה במעלה השביעית הנקראת מים טהורים בזמן הגאולה, כענין שכתוב (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים... והמעלה השביעית נקראת אצל רז"ל מים העליונים, והיא מדת החסד שהיא שביעית ממטה למעלה, ונקראו מים חיים, הוא שאמר הנביא (זכריה יד) ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים, והיא ירושלים של מעלה. ומזה תמצא בפרשת יום שני חמשה פעמים מים, ויום שלישי שני פעמים מים, והכל שבעה, כי מלאכת המים לא נגמרה עד יום שלישי. ודרשו רז"ל במסכת מכשירים פרק ח' שבעה משקין הן, המים והיין והשמן והדבש והדם והטל והחלב, הראשון כנגד המים שהם משקה, והששה כנגד ששה תולדות שיש בו.

Some Basic Kavanos to Have While Dipping in the Mikvah

- Two dips: The first to remove the spiritual "clothing" of the weekday and the second to "wear" the spiritual clothing of Shabbat. If he is physically impure, he needs one more dip before these two (*Arizal in Pri Etz Chaim, Sha'ar Hakavanot*).
- Three dips: The first for *nefesh* the second for *ruach* and the third for *neshama* (*nefesh, ruach* and *neshama* relate to different levels of the soul (*Ben Ish Chai 2nd year, Lech Lecha note 16*). Another reason is that the word *Mikvah* appears 3 times in the *Torah* (*Sefer Chasidim #394*).
- Four dips, parallel to the four-letter name of G-d, one dip for each letter (*Yesod Veshoresh Ha'avodah*).
- Five dips corresponding the five levels of the soul: *Nefesh, ruach* and *neshama*, as mentioned above, plus the two higher levels of soul called *chayah* and *yechidah*. There are five different *kavanot* to have in mind when performing each of these dips: At the first dip, purity from *keri* (physical impurity), at the 2nd, spiritual cleansing from anger, 3rd to remove spiritual "clothing" of the weekdays, 4th to remove "*ruach*" of weekdays, 5th to receive *tosefet kedusha* of Shabbat (additional sanctity of Shabbat) (*Ben Ish Chai 2nd year, Lech Lecha note 16*).
- Seven dips: Regarding the intricate *kavanot*, see source (*Kaf HaChaim 260:4-6*).
- Ten dips: This was the custom of the Chatam Sofer. Regarding the intricate *kavanot*, see source (*Tomer Devorah ch. 4, Kaf HaChaim 260:4-6*).
- Thirteen dips: Thirteen is the *gematria* (numerical value) of the word "*echad*" which means "one" (as in "G-d is One.") Regarding the intricate *kavanot*, see source (*Kaf HaChaim 260:4-6*).

